
ZAŁOŻENIA DO PROGRAMU APLIKACJI PROKURATORSKIEJ

I. CEL KSZTAŁCENIA

Model procesu kształcenia na aplikacji prokuratorskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury powinien zagwarantować przygotowanie aplikanta do pełnienia obowiązków asesora prokuratury, a docelowo pełnienia służby prokuratorskiej. Ponadto szkolenie na aplikacji ma stanowić fundament dalszego rozwoju zawodowego, a zatem przygotować aplikanta do systematycznego samokształcenia niezbędnego w służbie prokuratora.

II. EFEKTY KSZTAŁCENIA

Dla osiągnięcia założonego celu należy tak modelować proces kształcenia, aby uzyskać pożądane efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji.

1. Wiedza

Aplikant powinien uzyskać przede wszystkim wiedzę z zakresu:

- ustroju i organizacji systemu wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania;
- prawa materialnego i procesowego, obejmującą nie tylko regulacje kodeksowe i pozakodeksowe, ale również znajomość poglądów doktryny i judykatury;
- międzynarodowej ochrony praw człowieka;
- dyscyplin specjalistycznych, między innymi takich jak: kryminalistyka, medycyna, psychiatria i psychologia sądowa;
- metod interpretacji tekstu prawnego, a zwłaszcza rozumowania i wnioskowania o charakterze argumentacyjnym;
- metodologii prowadzenia postępowań w poszczególnych kategoriach przestępstw.

2. Umiejętności

Aplikant powinien uzyskać umiejętność:

- analizowania dowodów, ustalania stanu faktycznego, jego kwalifikacji i skutków prawnych;

- identyfikowania, analizowania oraz interpretowania norm prawnych krajowych i międzynarodowych, które należy zastosować w odniesieniu do określonego problemu prawnego;
- przeprowadzania czynności procesowych oraz oceny czynności przeprowadzonych przez inne organy;
- podejmowania decyzji procesowych, jak też innych decyzji wynikających z przepisów prawa i taktyki prowadzenia postępowania;
- analizy prawnej i rozumowania prawniczego;
- łączenia wiedzy prawniczej z wiedzą z innych dyscyplin naukowych.

3. Kompetencje

Aplikant powinien mieć:

- świadomość odpowiedzialności za podejmowane decyzje w indywidualnych sprawach;
- świadomość, że podejmowane przez niego decyzje i działania wpływają na społeczną ocenę prawa oraz instytucji stosujących prawo;
- zdolność do podejmowania oraz uzasadniania samodzielnych i niezależnych decyzji, a także działań;
- świadomość konieczności ciągłego pogłębiania wiedzy prawniczej, samokształcenia, analizy bieżącego orzecznictwa i poglądów doktryny;
- kompetencje w zakresie etyki prokuratorskiej w służbie i poza nią;
- kompetencje komunikacyjne, a zatem zdolność do przekazywania i uzasadniania podejmowanych decyzji.

III. SPOSÓB KSZTAŁCENIA

1. Czas kształcenia

Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 146, z późn. zm.) aplikacja prokuratorska trwa 36 miesięcy.

2. Sekwencyjność kształcenia

- Aplikanci odbywają zajęcia w Krajowej Szkole oraz praktyki zgodnie z programem aplikacji (art. 27 ust. 3 ustawy).
- Szkolenie aplikantów jest organizowane w ramach 33 cykli szkoleniowych. Cykl szkoleniowy obejmuje zajęcia w Krajowej Szkole (zjazdy), praktyki i kończy się, co do zasady, sprawdzianem wiedzy i umiejętności jej praktycznego wykorzystania. Odstąpienie od sprawdzianu po danym zjeździe i przeprowadzenie go dopiero po kolejnym powinno mieć charakter wyjątkowy i być uzasadnione celami dydaktycznymi, a w szczególności potrzebą łącznego sprawdzenia wiedzy obejmującej zakres tematyczny więcej niż jednego zjazdu.
- Zjazd trwa tydzień (5 dni szkoleniowych), a tylko wyjątkowo jego długość może być inna.
- Zajęcia w trakcie zjazdów składają się z jednostek szkoleniowych trwających po 45 minut każda.
- Praktyki odbywają się w prokuraturach, sądach lub innych instytucjach wskazanych w programie aplikacji, w dni robocze, od poniedziałku do piątku, w wymiarze do 8 godzin dziennie. Wyjątkowo, Dyrektor Krajowej Szkoły może zarządzić odbywanie praktyki przez aplikantów w sobotę; w takim przypadku aplikant powinien otrzymać dzień wolny od praktyki.
- Aplikantowi powinny przysługiwać następujące przerwy w zajęciach:
 - a) po 4 tygodnie na pierwszym i drugim roku aplikacji,
 - b) 4 tygodnie bezpośrednio przed egzaminem prokuratorskim.

3. Metody kształcenia

Kształcenie aplikantów prowadzone jest przy pomocy następujących metod:

- 1) analiza orzecznictwa – *case method* (zajęcia typu A),
- 2) praca z aktami (zajęcia typu B),
- 3) zajęcia uzupełniające (zajęcia typu C),
- 4) symulacje (zajęcia typu D),
- 5) seminarium przed sprawdzianem (zajęcia E),
- 6) repetytorium (zajęcia typu F),
- 7) rozwiązywanie kazuśów (zajęcia typu G),
- 8) seminarium po sprawdzianie (zajęcia typu H),
- 9) praktyki.

Ad 1)

Analiza orzecznictwa – case method (zajęcia typu A) – praca nad orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz sądów powszechnych. Zajęcia prowadzone tą metodą służą omówieniu zasad wykładni prawa stosowanych przez wymienione sądy. Przed każdym zjazdem przygotowywana jest lista orzeczeń do omówienia przez aplikantów. Wykładowca dokonuje wyboru orzeczeń, które są istotne i stanowią o zasadniczych kwestiach omawianych na danym zjeździe. Dobór orzeczeń uwzględnia materiał dydaktyczny przygotowany w ramach pozostałych metod dydaktycznych, zwłaszcza na zajęcia typu B i G, w taki sposób, aby rozważane problemy nie powielaly się na poszczególnych zajęciach, lecz były ze sobą powiązane. Przyjmuje się założenie, że nie ma możliwości zapoznania aplikanta z całością orzecznictwa z danej dziedziny, zatem jedynie w części metoda ta może być wykorzystywana do uzyskania wiedzy z zakresu orzecznictwa sądowego. Orzeczenia dobrane na zajęcia powinny być relatywnie reprezentatywne dla danego zagadnienia. Zajęcia prowadzone są tzw. metodą sokratejską – metodą hipotez, poprzez zadawanie pytań oraz wykształcenie u aplikantów umiejętności identyfikacji i formułowania problemu prawnego.

Na omówienie orzeczeń powinno się przeznaczyć od 2 do 6 godzin dydaktycznych podczas każdego zjazdu. Szczególną wagę należy przykładac do omówienia orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W czasie każdego zjazdu powinno się przeznaczyć od 2 do 3 godzin dydaktycznych na omówienie orzeczeń sądów krajowych (zwłaszcza SN, NSA i TK) oraz dodatkowo od 2 do 3 godzin dydaktycznych na omówienie orzeczeń sądów europejskich.

Ad 2)

Praca z aktami (zajęcia typu B) – to podstawowe zajęcia aplikacyjne o charakterze ćwiczeń. Jest to praca na rzeczywistych pismach i fragmentach akt będących podstawą do sporządzenia projektów decyzji procesowych. Akta powinny być przygotowane w taki sposób, aby analiza obejmowała zarówno zagadnienia procesowe, jak i materialnoprawne w zakresie problematyki zjazdu. Zajęcia powinny kształtować umiejętność posługiwania się podstawowymi narzędziami proceduralnymi, zdolność analizy podstawowych instytucji postępowania procesowego, umiejętność formułowania i wdrażania efektywnej procedury, umiejętność identyfikacji problemu występującego w danej sprawie, a następnie jego rozwiązywania, umiejętność rozumowania prawniczego, jak również krytyki i syntezy

argumentacji prawnej, a także umiejętność właściwego redagowania pism procesowych. Zajęcia powinny składać się z następujących po sobie etapów uwzględniających metodykę pracy prokuratora, w których trakcie wykładowca powinien przedstawiać aplikantom partie materiału, zaś aplikanci powinni dokonać ich oceny, a następnie zaproponować podjęcie określonych czynności umożliwiających przejście do kolejnej fazy. Następnym etapem są czynności podejmowane przez prokuratora od zainicjowania postępowania aż do zakończenia postępowania przygotowawczego i sądowego. W trakcie tych zajęć konieczne jest również zwracanie uwagi na poszczególne czynności biurowe i administracyjne, które należy podjąć.

Zajęcia powinny być prowadzone metodą w pełni interaktywną i odbywać się po zajęciach typu A, F i G. W ramach zjazdu wstępnego metoda ta powinna wysuwać się na plan pierwszy, a z jej wykorzystaniem przeprowadzić należy co najmniej połowę zajęć, w tym wszystkie zajęcia z zakresu psychologii. Również w bloku karnym i nauk sądowych metoda B winna mieć charakter wiodący, obejmując nie mniej niż 230 godzin, przy czym szczególną rolę odgrywać powinna w zakresie prawa karnego procesowego oraz nauk sądowych. Z kolei w sferze prawa karnego materialnego powinna występować jedynie pomocniczo, a w dziedzinie prawa konstytucyjnego, prawa Unii Europejskiej i praw człowieka może nie być w ogóle stosowana. Na zajęcia typu B w bloku prawa cywilnego należy przeznaczyć ok. 76 godzin, natomiast w bloku prawa administracyjnego – ok. 78 godzin. W obu wymienionych blokach, jak również w bloku gospodarczym, metoda B stanowić powinna wiodącą metodę nauczania.

Ad 3)

Zajęcia uzupełniające (zajęcia typu C) – klasyczny wykład, prezentacje multimedialne, warsztaty. W ramach zjazdu wstępnego metodą tą powinny być prowadzone zajęcia z zakresu ustroju i biurowości prokuratury, a także etyki prokuratorskiej w wymiarze ok. 8 godzin dydaktycznych. Z kolei w bloku karnym i nauk sądowych na zajęcia typu C powinno się przeznaczyć ok. 130 godzin. Zajęcia typu C powinny odgrywać wiodącą rolę w naukach sądowych oraz w prawie konstytucyjnym, a jedynie pomocniczą w prawie karnym materialnym i procesowym. W ramach bloku prawa cywilnego na zajęcia typu C powinno się przeznaczyć ok. 15 godzin, natomiast w ramach bloku prawa administracyjnego – ok. 37 godzin. W bloku gospodarczym zajęcia typu C, podobnie jak A, powinny mieć charakter pomocniczy.

Ad 4)

Symulacje (zajęcia typu D) – symulacja czynności procesowych. Symulacja powinna być wcześniej odpowiednio przygotowana. Celowe jest, aby jej przebieg był rejestrowany, a w niektórych wypadkach, aby podczas symulacji obecny był na przykład specjalista do spraw wystąpień publicznych. Po każdej symulacji powinno nastąpić podsumowanie jej przebiegu (pytania, odpowiedzi, wyjaśnianie wątpliwości). Oceny symulacji od strony merytorycznej powinien dokonać wykładowca, natomiast od strony językowej, wizerunkowej i umiejętności kontaktów interpersonalnych – specjalista do spraw wystąpień publicznych czy też językoznawca. Symulacja powinna zostać przewidziana jedynie w ramach bloku karnego i nauk sądowych, a przeznaczyć na nią należy ok. 37 godzin. Powinna być przeprowadzona podczas kilku wybranych zjazdów, szczególnie w zakresie: form przesłuchania (w tym przesłuchania na odległość), oględzin, przeszukania, eksperymentu procesowego oraz przebiegu postępowania przed sądem, a także retoryki.

Ad 5)

Seminarium przed sprawdzianem (zajęcia E) – seminarium, w czasie którego aplikanci przedstawiają przebieg praktyk w prokuraturach, sądach i innych instytucjach ze zwróceniem uwagi na problemy, które wystąpiły w ich trakcie. Podczas seminarium powinny zostać omówione zagadnienia materialnoprawne i procesowe budzące wątpliwości, w tym także z zakresu etyki zawodowej. Aplikanci w tygodniu poprzedzającym seminarium powinni mailowo zgłosić problemy dotyczące problematyki zjazdu, a budzące kontrowersje w praktyce. W toku seminarium prowadzący zajęcia powinni wyjaśnić zgłoszone problemy.

Seminarium powinno trwać do 2 godzin dydaktycznych i odbywać się pierwszego dnia każdego zjazdu, bezpośrednio przed sprawdzianem.

Ad 6)

Repetitorium (zajęcia typu F) – to omówienie podstawowych zagadnień prawa materialnego i procesowego objętych zakresem tematycznym danego zjazdu. Aplikanci powinni otrzymać wcześniej informację, co będzie przedmiotem repetytorium, i przygotować się odpowiednio do zajęć we własnym zakresie. Zajęcia typu repetytoryjnego powinny być przeprowadzane w czasie dwóch ostatnich zjazdów powtórkowych i odbywać się z wykorzystaniem metody interaktywnej.

Ad 7)

Rozwiązywanie kasusów (zajęcia typu G) – rozwiązywanie kasusów obejmujących zagadnienia prawa materialnego i procesowego opracowanych przez wykładowców. Kazusy powinny być odpowiednio złożone i wielowątkowe i zbudowane tak, aby uwzględniały jak najwięcej zagadnień materialnoprawnych i procesowych przewidzianych do omówienia na danym zjeździe. Stan faktyczny nie powinien być nadmiernie rozbudowany, a kazus w miarę możliwości powinien być skonstruowany według schematu przyjętego w kasusach egzaminacyjnych. Metoda ta (obok metody B) w sposób najbardziej efektywny kształtuje umiejętności aplikantów niezbędne w służbie prokuratora.

W ramach zjazdu wstępnego dla tej metody przewidzieć należy ok. 5 godzin dydaktycznych, szczególnie jeżeli chodzi o rozwiązywanie kasusów dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów. W bloku karnym i nauk sądowych metoda ta powinna zajmować drugie miejsce po metodzie typu B (ok. 160 godzin). Odgrywać ona powinna szczególną rolę w ramach zajęć z prawa karnego materialnego i procesowego, a także w ramach zajęć z prawa konstytucyjnego i prawa Unii Europejskiej, natomiast nie powinna mieć zastosowania na zajęciach z nauk sądowych. W bloku prawa cywilnego metodą tą przeprowadzić należy ok. 70 godzin, natomiast w bloku prawa administracyjnego – ok. 13 godzin. W bloku gospodarczym metoda G powinna objąć tyle samo godzin co metoda B.

Ad 8)

Seminarium po sprawdzianie (zajęcia typu H) – to omówienie wyników prac pisemnych sporządzonych w trakcie sprawdzianu, który odbył się w czasie poprzedniego zjazdu. Osobami omawiającymi wyniki powinni być członkowie komisji powołanej do przeprowadzenia sprawdzianu. Zajęcia odbywają się na kolejnym zjeździe, po sprawdzeniu prac aplikantów, co pozwala na omówienie najczęściej powtarzających się w pracach błędów. Możliwe jest zorganizowanie tych zajęć w formie wideokonferencji, gdy nie wszyscy członkowie komisji mogą osobiście uczestniczyć w seminarium.

Na zajęcia prowadzone tą metodą powinno się przeznaczyć do 2 godzin dydaktycznych.

Ad 9)

Praktyka – to szczególna metoda kształcenia w trakcie aplikacji prokuratorskiej. Powinna być przeprowadzana po każdym zjeździe i w miarę możliwości odpowiadać jego tematyce oraz zajmować 75–80% czasu szkoleniowego. Co do zasady, praktyka powinna

odbywać się w prokuraturze rejonowej, a w prokuraturze okręgowej czy regionalnej oraz w innych instytucjach o tyle, o ile jest to podyktowane tematyką zjazdu.

Podczas praktyki w prokuraturze rejonowej aplikanci prokuratorscy w zastępstwie i na podstawie pisemnego upoważnienia prokuratora, w możliwie najszerszym zakresie, powinni samodzielnie wykonywać bieżące czynności nadzoru nad dochodzeniem, przeprowadzać czynności przesłuchania świadka, zatrzymania rzeczy, przeszukania, oględzin i eksperymentu. Powinni również, po ukończeniu 12 miesięcy aplikacji, występować przed sądami rejonowymi w charakterze oskarżycieli publicznych w sprawach, w których ich udział jest dozwolony, a także w postępowaniu wykonawczym.

Praktyki w prokuraturach okręgowych (a wyjątkowo regionalnych) powinny trwać ok. 12 tygodni, co umożliwi aplikantom opanowanie umiejętności związanych głównie ze sporządzaniem wniosku o międzynarodową pomoc prawną i innych pism w obrocie prawnym z zagranicą, jak również umiejętności związanych z prowadzeniem postępowań w sprawach przestępstw o charakterze finansowo-skarbowym oraz dotyczących błędów medycznych.

W sądzie rejonowym przewidzieć należy ok. 5 tygodni praktyk, przy czym zaznaczyć trzeba, że również praktyki w prokuraturach rejonowych obejmować powinny wykonywanie czynności prokuratora przed sądem rejonowym. W czasie praktyk w sądach rejonowych aplikanci powinni zapoznać się głównie z zasadami kontroli rozstrzygnięć prokuratora kończących postępowanie przygotowawcze oraz z przebiegiem postępowania jurysdykcyjnego w I instancji. W sądzie okręgowym powinny odbyć się 2 tygodnie praktyk, podczas których aplikanci zapoznawać się będą z przebiegiem postępowania I-instancyjnego i odwoławczego. Część praktyk powinna odbyć się poza prokuraturą i sądami. Należy przewidzieć 3 tygodnie praktyk w jednostkach Policji, w tym 1 tydzień w laboratorium kryminalistycznym.

Dwutygodniowa praktyka w urzędzie celno-skarbowym powinna być ukierunkowana na zapoznanie aplikantów z przebiegiem postępowania karnego skarbowego oraz utrwalenie umiejętności sporządzania aktu oskarżenia w sprawie o przestępstwo skarbowe. Jednodniowa praktyka w zakładzie karnym lub areszcie śledczym ma natomiast za zadanie zapoznać aplikantów z praktycznymi aspektami tymczasowego aresztowania i pozbawienia wolności. Możliwe jest wprowadzenie jedno- lub kilkudniowych praktyk w innych niż wymienione instytucjach (a zwłaszcza w placówkach szkoleniowych Policji, Straży Granicznej czy Żandarmerii Wojskowej) w zakresie, w jakim dysponują one możliwościami nauki praktycznych aspektów służby prokuratora w warunkach zbliżonych do rzeczywistych – takich jak na przykład prowadzenie oględzin, przeszukań czy przesłuchań.

Jeżeli chodzi o miejsce praktyk w ramach bloku cywilnego, to przede wszystkim powinny być to prokuratury rejonowe (u prokuratorów zajmujących się problematyką cywilną) i sądy rejonowe (wydziały cywilne, wydziały rodzinne).

Praktyka w prokuraturze okręgowej (u prokuratorów zajmujących się sprawami cywilnymi) i sądzie okręgowym (w wydziale cywilnym) uzasadniona jest aspektem materialnoprawnym zjazdu, na przykład obejmującym problematykę ubezwłasnowolnień. Praktyka w prokuraturze okręgowej (u prokuratorów zajmujących się problematyką cywilną) i w sądzie okręgowym powinna mieć na celu utrwalenie i udoskonalenie wiedzy aplikantów, dotyczącej zagadnień procesowych związanych z udziałem prokuratora w postępowaniu cywilnym wszczętym z inicjatywy innych podmiotów, pozycji prokuratora biorącego udział w sprawie cywilnej, a także zagadnień wiążących się ze sporządzaniem przez prokuratora środków zaskarżenia.

W zakresie bloku prawa administracyjnego przewidzieć należy również praktyki w prokuraturze rejonowej lub okręgowej (u prokuratorów wykonujących zadania z zakresu prawa administracyjnego) oraz w wojewódzkim sądzie administracyjnym. Wskazane jest mianowicie, aby praktyki w prokuraturze (rejonowej bądź okręgowej) odbywały się wyłącznie po pierwszym zjeździe z bloku administracyjnego. Celem tych praktyk ma być nabycie umiejętności opracowywania wniosków o wszczęcie postępowania administracyjnego oraz zwyczajnych i nadzwyczajnych środków zaskarżenia, a także zapoznanie aplikantów z metodyką pracy prokuratora wykonującego czynności z zakresu postępowania administracyjnego ze szczególnym uwzględnieniem działań w sprawach, w których prokurator sporządzał sprzeciw od ostatecznej decyzji administracyjnej. Kolejne praktyki powinny odbywać się w wojewódzkich sądach administracyjnych. W trakcie praktyki aplikanci powinni uczestniczyć w posiedzeniach jawnych, a także zapoznawać się z aktami spraw, głównie w sytuacji skierowania skargi przez prokuratora.

Praktyki po zjazdach z zakresu prawa gospodarczego powinny odbywać się przede wszystkim w prokuraturach okręgowych i regionalnych (ok. 5 tygodni). Ze względu na różnorodność i stopień skomplikowania postępowań prowadzonych w wydziałach zajmujących się przestępczością gospodarczą i finansowo-skarbową aplikanci powinni zapoznać się z najszerszym spektrum zagadnień dotyczących tej tematyki. Ponadto tydzień praktyk powinien odbyć się w sądzie rejonowym, w wydziale gospodarczym Krajowego Rejestru Sądowego.

Praktyka powinna pozostawać w związku z tematyką zjazdu, co ma znaleźć wyraz w zaleceniach przekazywanych patronom praktyk, zawierających wskazania co do przebiegu

praktyki i zakresu spraw, z którymi aplikant powinien zapoznać się w czasie jej trwania. Najpóźniej dwa tygodnie przed rozpoczęciem praktyki osoba odpowiedzialna za zorganizowanie zjazdu powinna przygotować i przedstawić zalecenia obejmujące wskazówki dla patronów praktyk co do szczegółowego zakresu i formy jej odbywania, odpowiadające przedmiotowi danego zjazdu lub tematyce sprawdzianu.

IV. ZAKRES KSZTAŁCENIA (BLOKI TEMATYCZNE)

1. Blok zagadnień wstępnych

Szkolenie powinno rozpocząć się zjazdem poświęconym zagadnieniom związanym z ustrojowym ukształtowaniem prokuratury na tle sądownictwa, organów ochrony prawnej, organów ścigania i ochrony porządku publicznego, jak też instytucji pomocy prawnej, a nadto zapoznaniem z wewnętrznym obiegiem dokumentów w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury (zasadami biurowości). Aplikanci powinni zostać wprowadzeni także w zasady deontologii i odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów oraz uzyskać praktyczne przeszkolenie psychologiczne przygotowujące do pełnienia służby prokuratora (budowa wizerunku, komunikacja interpersonalna z uwzględnieniem różnic kulturowych, zarządzanie emocjami i radzenie sobie ze stresem, zarządzanie zespołem).

Zajęcia z zakresu psychologii – prowadzone metodą B – uznać należy na tym etapie za kluczowe, poświęcając im co najmniej połowę zjazdu. Pozostałe zajęcia powinny być prowadzone metodami C i G, przy czym w przypadku etyki i odpowiedzialności zawodowej prokuratora około połowy zajęć powinno być prowadzonych metodą A – w celu zapoznania aplikantów z orzecznictwem sądów dyscyplinarnych. Część zajęć z zakresu etyki powinna mieć charakter tzw. „szkolenia miękkiego”.

2. Blok karny i nauk sądowych

Na szkolenie z zakresu bloku karnego i nauk sądowych powinno się przeznaczyć 19 zjazdów w początkowej części aplikacji. Blok prawa karnego i nauk sądowych rozumiany jest szeroko i obejmuje szereg różnorodnych, jednakże ściśle ze sobą powiązanych przedmiotów. Wśród nich dominującą grupę powinny stanowić: prawo karne procesowe i materialne – z uwzględnieniem postępowania karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego oraz prawa wykroczeń i postępowania w sprawach o wykroczenia – wraz z kryminalistyką,

medycyną, psychologią i psychiatrią sądową (2.1.). Przeznaczyć na nie należy 18 zjazdów. Do drugiej pod względem ważności grupy przedmiotów należy zaliczyć: prawo konstytucyjne, prawo europejskie oraz prawa człowieka (2.2.), poświęcając im łącznie około połowy statystycznego zjazdu. Do trzeciej zaś grupy zaliczyć trzeba takie zagadnienia jak mediacja, prawa ofiar oraz retoryka(2.3.), przeznaczając na nie pojedyncze godziny w ramach aplikacji.

Ad 2.1. Systematyka szkolenia powinna odpowiadać schematycznemu przebiegowi (stadium) postępowania karnego, a aplikanci powinni zostać zapoznani przede wszystkim z:

- zasadami oceny materiałów wpływających do prokuratury pod kątem podejmowania decyzji o wszczęciu bądź odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, ukierunkowywania i nadzorowania przebiegu tego postępowania, przeprowadzania czynności procesowych oraz gromadzenia dowodów, stosowania środków przymusu, jak również podejmowania decyzji o sposobie zakończenia tego postępowania;
- zasadami dotyczącymi inicjowania i przebiegu postępowania przed sądem I instancji (w tym postępowań szczególnych), postępowania odwoławczego i nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Ponadto aplikanci powinni zostać zapoznani z kwestiami postępowania po uprawomocnieniu się orzeczenia, postępowania w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych oraz postępowania karnego wykonawczego.

Szkolenie aplikantów powinno równolegle obejmować część ogólną i szczególną Kodeksu karnego, a także wybrane pozakodeksowe przepisy karne.

Program aplikacji powinien wyodrębniać co najmniej jeden zjazd, umiejscowiony na końcu cyklu szkoleniowego, poświęcony procesowej i materialnoprawnej problematyce Kodeksu karnego skarbowego w kontekście metodyki prowadzenia śledztw finansowo-skarbowych. Zjazd powinien odbyć się po zakończeniu szkolenia z zakresu prawa cywilnego, administracyjnego i gospodarczego.

Tematyka prawa wykroczeń powinna zostać przedstawiona w ścisłej łączności z problematyką postępowania w sprawach o wykroczenia.

Z postępowaniem karnym łączy się również problem wykorzystania na jego potrzeby wiedzy z zakresu tak zwanych nauk sądowych, to jest kryminalistyki oraz medycyny, psychologii i psychiatrii sądowej, których zastosowanie służy głównie ustaleniu stanu faktycznego, ale także realizacji uprawnień procesowych uczestników postępowania. Program szkolenia z zakresu nauk sądowych powinien być powiązany z zagadnieniami z zakresu

postępowania karnego. Omówione powinny zostać zagadnienia zarówno taktyczne, jak i techniczne kryminalistyki (m. in. planowanie postępowania przygotowawczego, techniki przesłuchania, powoływanie biegłego, oględziny, przeszukanie, dowody rzeczowe, taktyka dowodowa w sprawach o wybrane przestępstwa, identyfikacja kryminalistyczna, eksperyment procesowy), przy czym należy wyróżnić kompleksowe moduły programowe, takie jak badanie broni palnej, badanie dokumentów czy kryminalistyczne aspekty przestępstw z wykorzystaniem narzędzi informatycznych. Jeśli chodzi o medycynę sądową, powinny zostać omówione zasady gromadzenia dowodów i opiniowania z punktu widzenia przede wszystkim diagnostyki pośmiertnej i obrażeń ciała, hemogenetyki i toksykologii, z wyodrębnieniem tematyki błędu medycznego. Z kolei szkolenie w zakresie psychiatrii i psychologii sądowej powinno kłaść nacisk na formułowanie pytań do biegłych i merytoryczną ocenę ich opinii zwłaszcza, gdy chodzi o ocenę poczytalności oraz zdolności do udziału w postępowaniu, a także na psychologiczne aspekty wiarygodności zeznań i wyjaśnień.

Ad 2.2. W ramach bloku prawa karnego i nauk sądowych należy omówić również prawo konstytucyjne, prawo Unii Europejskiej oraz międzynarodową ochronę praw człowieka. Tematyka ta powinna zostać umieszczona na pierwszych zjazdach, a wymiar czasowy tych zajęć powinien być ograniczony.

Ad 2.3. W ramach bloku karnego i nauk sądowych omówić należy również takie zagadnienia pomocnicze jak: mediacja, prawa ofiar oraz retoryka.

Zakres merytoryczny programu powinien zostać ujęty w ramy realizowanych metod kształcenia – typów zajęć. Wśród nich zdecydowane pierwszeństwo przyznać trzeba metodom praktycznym – „warsztatowym”. Zajęcia typu A (*case method*) powinny objąć 120–125 godzin, zajęcia typu B (praca z aktami) – 225–230 godzin, zajęcia typu C (zajęcia uzupełniające) – ok. 130 godzin, zajęcia typu D (symulacje) – 35–40 godzin, zajęcia typu G (rozwiązywanie kasusów) – 55–160 godzin, zajęcia typu E i H (seminaria przed i po sprawdzianie) – po ok. 20 godzin. Nie powinno się natomiast przewidywać zajęć typu F (repetytorijnych) przeznaczonych dla zjazdów powtórkowych.

W zakresie prawa karnego materialnego dominować powinny zajęcia typu A i G, w odniesieniu do prawa karnego procesowego – zajęcia typu B i G (z wykorzystaniem także metod A, C i D), w dziedzinie nauk sądowych – zajęcia typu B, C i D, w sferze prawa

konstytucyjnego i Unii Europejskiej – zajęcia typu C, A i G, odnośnie zaś do pozostałych przedmiotów – zajęcia typu B, C i D.

Przy dokonywaniu podziału zajęć należących do bloku prawa karnego i nauk sądowych, na który ma przypadać łącznie ok. 710 godzin, 310–320 godzin powinno być przeznaczonych na zagadnienia objęte Kodeksem postępowania karnego, 150–155 godzin – na zagadnienia objęte Kodeksem karnym i przepisami karnymi pozakodeksowymi, 35–40 godzin – na problematykę prawa karnego skarbowego, ok. 10 godzin – na problematykę prawa karnego wykonawczego i ok. 5 godzin – na problematykę wykroczeń (uwzględniając przede wszystkim procesowe, a pomocniczo jedynie materialne aspekty tych zagadnień). Z kolei w części dotyczącej nauk sądowych najwięcej czasu, czyli ok. 100 godzin, przeznaczyć należy na kryminalistykę, ok. 35 godzin – na medycynę sądową, a ok. 30 godzin – na psychiatrię i psychologię sądową. Druga grupa przedmiotów, to jest prawo konstytucyjne, prawo Unii Europejskiej i międzynarodowa ochrona praw człowieka, powinna obejmować 20–25 godzin, natomiast trzecia grupa przedmiotów, to jest retoryka, mediacja i prawa ofiar, nie więcej niż 10 godzin.

3. Blok cywilny

Szkolenie w bloku cywilnym powinno obejmować 5 zjazdów. W warstwie merytorycznej cykl szkoleniowy powinien dotyczyć problematyki prawa cywilnego materialnego i procesowego, stanowiąc syntezę istotnej z punktu widzenia zadań prokuratora części prawa cywilnego. Systematyka zjazdów powinna być oparta głównie na kryterium klasyfikacyjnym przyjętym w Kodeksie cywilnym, Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym oraz w Kodeksie postępowania cywilnego. W tematyce poszczególnych zjazdów powinno się również uwzględnić związek i równowagę między zagadnieniami prawa materialnego i procesowego.

Zakres merytoryczny programu w zakresie bloku cywilnego powinien zostać ujęty w ramy realizowanych metod kształcenia – typów zajęć. Zajęcia typu A (*case method*) stanowić powinny ok. 10% zajęć w ramach bloku, zajęcia typu B (praca z aktami) – ok. 40%, zajęcia typu C (zajęcia uzupełniające) – ok. 7%, zajęcia typu E (seminarium przed sprawdzianem) – ok. 3%, zajęcia typu G (kazusy) – ok. 35%, zajęcia typu H (seminarium po sprawdzianie) – ok. 3%.

W bloku cywilnym zajęcia typu A powinny objąć ok. 15 godzin dydaktycznych, typu B – ok. 75 godzin, typu C – ok. 15 godzin, typu G – ok. 70 godzin, a typu E i H – ok. 10

godzin dydaktycznych. W zakresie bloku prawa cywilnego nie powinno się przewidywać zajęć typu F (repetytyjnych). Zajęcia typu F powinny zostać uwzględnione dopiero w zjazdach powtórkowych.

W bloku cywilnym blisko połowę zajęć powinien prowadzić sędzia. Decyzja dotycząca liczby godzin przeznaczonych na dany typ szkolenia podyktowana powinna być przede wszystkim specyfiką omawianej problematyki, która determinuje określony typ zajęć, na przykład konieczność wykładu w odniesieniu do zagadnień części ogólnej i zobowiązaniowej prawa cywilnego, będących podstawą materialnoprawną powództw samodzielnych i niesamodzielnych prokuratora, udziału prokuratora w postępowaniu nieprocesowym, postępowaniu o ubezwłasnowolnienie, podstawowych zagadnień materialnoprawnych i procesowych w sprawach rozpoznawanych według ustawy o postępowaniu wobec nieletnich albo zajęcia typu G i B w przypadku problematyki powództw z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, powództw o uznanie czynności prawnej za nieważną w warunkach art. 58 § 1 i 2 k. c. lub bezskuteczną oraz terminów do wnoszenia tego rodzaju powództw, wniosków o udzielenie zabezpieczenia roszczeń, wytaczania powództw na rzecz oznaczonej osoby, udziału prokuratora w sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego (obejmującego sprawy władzy rodzicielskiej, zarządu majątkiem dziecka, uregulowania i wykonywania kontaktów z dzieckiem, przysposobienia i jego rozwiązania). Konieczne jest zwrócenie uwagi na kazusy z elementem transgranicznym, w których będą miały zastosowanie przepisy rozporządzeń unijnych. Metodą tą winny również być prowadzone zajęcia z zakresu postępowania nieprocesowego – wszczęcie postępowania przez prokuratora (art. 7 k.p.c., art. 511 § 2 k.p.c.), postępowanie o ubezwłasnowolnienie, udział prokuratora w postępowaniu spadkowym ze szczególnym uwzględnieniem postępowania w trybie art. 679 k.p.c. i wznowienia postępowania spadkowego, a także zajęcia dotyczące roszczeń pracowniczych oraz postępowań zabezpieczających i egzekucyjnych.

Do bloku prawa cywilnego powinny zostać włączone tematy dotyczące podstawowych zagadnień materialnoprawnych i procesowych w sprawach rozpoznawanych według ustawy o postępowaniu wobec nieletnich w wymiarze ok. 10 godzin.

4. Blok administracyjny

Szkolenie w bloku administracyjnym powinno obejmować 4 zjazdy. W programie należy przede wszystkim uwzględnić:

- zagadnienia dotyczące udziału prokuratora w postępowaniu administracyjnym i sądownoadministracyjnym;
- szczególne środki przysługujące prokuratorowi w tych postępowaniach;
- problematykę rozstrzygania sporów kompetencyjnych;
- zagadnienia dotyczące administracyjnych kar pieniężnych (w tym zbiegu odpowiedzialności administracyjnej i karnej).

Tematyka dwóch zjazdów powinna obejmować zagadnienia proceduralne, tj. postępowania administracyjne, podatkowe i sądownoadministracyjne.

Zagadnienia materialnoprawne powinny obejmować najczęściej pojawiające się problemy w sprawach sądowych, w których występują prokuratorzy. Za uzasadnione uznać należy przedstawienie wybranych zagadnień:

- administracyjnoprawnej sytuacji osób fizycznych, w tym problematyki akt stanu cywilnego;
- administracyjnoprawnej regulacji ochrony danych osobowych, ochrony informacji niejawnych i innych tajemnic prawnie chronionych oraz dostępu do informacji publicznej;
- administracyjnoprawnej regulacji inwestycji, w tym: planowania i zagospodarowania przestrzennego, prawa budowlanego, prawa zamówień publicznych, wybranych elementów prawa ochrony środowiska i prawa ochrony zabytków;
- administracyjnoprawnej regulacji działalności gospodarczej, w tym: zasady wolności gospodarczej i jej ograniczeń, rodzajów podmiotów uczestniczących w obrocie gospodarczym, zasad ich rejestrowania i ewidencji, publicznego obrotu instrumentami finansowymi, funduszy inwestycyjnych, działalności ubezpieczeniowej.

Omówieniu powinny również podlegać najważniejsze zagadnienia z zakresu prawa podatkowego.

Zakres merytoryczny programu powinien zostać ujęty w ramy realizowanych metod kształcenia. Zajęcia typu A (*case method*) powinny stanowić ok. 8 % zajęć w bloku, zajęcia typu B (praca z aktami) – ok. 50%, zajęcia typu C (zajęcia uzupełniające) – ok. 25%, zajęcia typu E (seminarium przed sprawdzianem) – ok. 3%, zajęcia typu G (kazusy) – ok. 9%, zajęcia typu H (seminarium po sprawdzianie) – ok. 3% zajęć w bloku.

W bloku administracyjnym zajęcia typu A powinny objąć ok. 10 godzin dydaktycznych, typu B – ok. 80 godzin, typu C – ok. 40 godzin, typu G – ok. 10 godzin, typu E i H – ok. 10 godzin. Nie powinno się przewidywać w zakresie bloku prawa administracyjnego zajęć typu F (repetytoryjnych). Zajęcia typu F uwzględnione zostać powinny dopiero w zjazdach powtórkowych.

W ramach tego bloku przynajmniej 1/3 zajęć powinien prowadzić sędzia.

5. Blok gospodarczy

Na blok gospodarczy powinno się przeznaczyć 2 zjazdy umiejscowione w końcowej fazie aplikacji. Zajęcia zaliczane do tego bloku powinny objąć, co do zasady, instytucje prawa prywatnego (publicznoprawne aspekty prawa gospodarczego omawiane są w ramach bloku administracyjnego). Podstawowym celem zajęć powinno być opanowanie umiejętności prawidłowej identyfikacji tych zachowań uczestników obrotu gospodarczego, które stanowią naruszenie obowiązującego porządku prawnego. Przewidziane w programie zajęcia powinny również przygotować aplikanta prokuratorskiego do wdrażania szerokiej gamy środków prawnych w reakcji nie tylko na naruszenia, ale i zagrożenia reguł uczciwego obrotu gospodarczego. Zakłada się, że absolwent aplikacji prokuratorskiej powinien umieć nie tylko przeprowadzić postępowanie karne o przestępstwo gospodarcze (zaznaczyć trzeba, że wybrane przestępstwa gospodarcze powinny być omówione już w ramach bloku prawa karnego i nauk sądowych), ale również na przykład zgłosić udział w postępowaniu upadłościowym, złożyć wniosek o stwierdzenie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary czy też wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie o pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej. Dobór zagadnień oraz sposób realizacji zajęć powinny zostać podporządkowane ustawowo określonym formom aktywności procesowej prokuratora – zarówno na płaszczyźnie prawa karnego, jak też cywilnego (pozostałe formy reakcji omawiane są w ramach bloku administracyjnego). Omówione zostać powinny przede wszystkim: rodzaje podmiotów uczestniczących w obrocie gospodarczym regulowanych przepisami prawa prywatnego, zasady ich rejestrowania i ewidencji, odpowiedzialność cywilna i karna w spółce cywilnej i w spółkach prawa handlowego, postępowanie upadłościowe i restrukturyzacyjne, prawo bankowe, prawo wekslowe i czekowe, odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, zwalczanie nieuczciwej konkurencji i nieuczciwych praktyk rynkowych, prawo własności przemysłowej, prawo autorskie i prawa pokrewne.

Główną metodą dydaktyczną powinny być zajęcia typu B (ok. 30 godzin). Z kolei zajęcia zajęć typu G powinny odbyć się w wymiarze ok. 25 godzin, a zajęcia typu A ok. 10 godzin dydaktycznych.

6. Blok podsumowujący

Ostatnie zjazdy powinny mieć charakter repetytoryjny. Ich celem jest ugruntowanie wiedzy i umiejętności już nabytych, pod kątem przygotowania do egzaminu prokuratorskiego oraz ich uaktualnienie w związku z najnowszymi zmianami legislacyjnymi. W ramach tych zjazdów szczególne zastosowanie powinna mieć metoda F, przy czym zajęcia mogą być prowadzone, w zależności od doboru tematów, również innymi metodami.

V. WERYFIKACJA EFEKTÓW KSZTAŁCENIA

1. Sprawdziany

Sprawdzian powinien w sposób obiektywny i adekwatny weryfikować wiedzę i umiejętności aplikanta nabyte na zjeździe i podczas praktyk oraz służyć przygotowaniu do systematycznego samokształcenia niezbędnego w służbie prokuratora. Co do zasady zakłada się przeprowadzenie sprawdzianu po każdym zjeździe. Sprawdzian powinien odbyć się na zjeździe następującym po tym, którego problematyka jest przedmiotem sprawdzianu. Zakłada się, że prace powinny zostać sprawdzone przez komisje do czasu kolejnego zjazdu, tak aby w ramach seminarium (zajęcia typu H) omówione zostały wyniki sprawdzianu.

Sprawdzian powinien trwać od 2 do 4 godzin zegarowych i odbywać się w formie pisemnej. Powinien być osadzony w realiach procedury karnej, cywilnej lub administracyjnej, a jego przedmiotem powinno być, co do zasady, opracowanie projektu pisma procesowego, orzeczenia lub innego dokumentu na podstawie akt sprawy tej samej dla wszystkich aplikantów.

Przygotowanie sprawdzianu powinno odbywać się według ściśle określonych reguł służących zachowaniu transparentności.

Sprawdzian powinna przeprowadzić komisja w składzie od 3 do 5 osób, powołana przez Dyrektora Krajowej Szkoły spośród wykładowców prowadzących zajęcia dla aplikantów. Komisja ta powinna przygotować założenia do sprawdzianu, które muszą być zgodne z jego tematem określonym w programie aplikacji i korelować z tematyką zjazdu, a zwłaszcza z przygotowanymi przez wykładowców konspektami do przeprowadzenia

poszczególnych zajęć. Założenia te powinny być opublikowane na stronie internetowej Krajowej Szkoły najpóźniej 2 tygodnie przed sprawdzianem.

Komisja powinna opracować zasady oceny pracy, to jest wskazanie opisowych kryteriów pozwalających na uzyskanie pięciu punktów w odniesieniu do konkretnej sprawy będącej przedmiotem sprawdzianu (z perspektywy formalnej, merytorycznej i językowej).

W ramach bloku karnego i nauk sądowych przewidzieć należy 18 sprawdzianów, bloku cywilnego – 5 sprawdzianów, bloku administracyjnego – 4 sprawdziany, bloku gospodarczego – 2 sprawdziany. Sprawdziany kończące cykle szkoleniowe należące do bloku prawa karnego i nauk sądowych powinny mieć wymiar praktyczny, tj. przygotowujący aplikantów do pełnienia służby prokuratora.

W zakresie bloku cywilnego przedmiotem sprawdzianu powinno być sporządzenie pozwu, wniosku lub apelacji na podstawie opracowanych akt, obejmujących zagadnienia omawiane na zjeździe.

W zakresie bloku administracyjnego przedmiotem sprawdzianu powinno być sporządzenie sprzeciwu od ostatecznej decyzji administracyjnej bądź skargi na decyzję czy postanowienie do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Ponieważ wszystkie sprawdziany należące do bloku karnego i nauk sądowych powinny dotyczyć różnych aspektów procesu karnego, sprawdziany kończące oba cykle szkoleniowe z zakresu prawa gospodarczego powinny koncentrować się na aspektach pozakarnych działalności prokuratora. Ich przedmiotem powinno być sporządzenie wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie o pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej oraz wniosku o stwierdzenie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary.

2. Egzamin prokuratorski

Zgodnie z art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 146, z późn. zm.) aplikanci przystępują do egzaminu prokuratorskiego nie później niż w terminie miesiąca od dnia ukończenia aplikacji prokuratorskiej. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu prokuratorskiego jest uzyskanie pozytywnych ocen z wszystkich sprawdzianów i praktyk objętych programem aplikacji (art. 34 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 2 ustawy).